

ETH DIARI

Numerò 117
Dijaus 27 de mai 1999

HUELHETON

DIARI

D'ARAN

Prètz: 50 pessetes

EDITORIAU

ANET COMENCE ERA CAMPANHA ELECTORAU JOS ERA SOSPIEITA DE MANIPULACION DES INSTITUCIONS

Anet, tàs zèro ores, comence era campanha electorau. Supausam que, com ei tradicionau, es partits e coalicions haràn era sua simbolica empegada de cartèus. E didem supausam, perque quauqua coalicion encara ara non sap s'ac harà ne a on. En tot cas, comence era recta finau entà acabar, dempús des quinze dies de campanha electorau, ena hèsta grana dera democràcia, ei a dèder, es eleccions.

Tàs eleccions se i presenten es politics, e es ciutadans escuelhem aqueri que credem que responen mès as nòstes credences, ideologies o, simplament, votaram un o un aute candidat segontes es nòstes expectatives; inclús era simpatia d'un candidat o candidata mos pòt hèr decidir a votar ua lista determinada.

Es partits haràn tot çò que poguen entà arribar ar elector. Eth problèma qu'ei coma se hè e enquia quin punt ja s'utilize jòc lord entà arremassar vòts.

Es candidats

Ara ora de hèr coalicions e listes electoraus es estratègues des partits ja an agut present es possibles vòts que cada candidat pòt aportar. D'aute costat, s'a dat er estil deth candidat qu'a anat tara lista A e pas tara B perque era prumèra li aufríe ues contrapartides tan chucoses que mès valie trèi-ne 'partit' ara politica e,

per exemple, emboishar e arténher prebendes entara familia e coreligionaris, sustot ena administracion publica. Aguest clientelisme s'a produsit e era situacion mès preocupanta a estat en Ajuntament de Vielha e en Conselh Generau. Era situacion non ei pas d'ara; a estat quate ans de clientelisme que, d'un o un aute biais, a estat ua practica abituau.

Eth vòt fidèu e personau a hèt dèder a mès d'un candidat que maugrat qu'anèsse ena extrèma-dreta o ac hèsse tamb era extrèma-esquèrra, lo seguiríe votant es madeishi. Es estratègues des partits qu'ac saben açò e sense *miraments* an incorporat as sues listes personatges que parlen e actuen en direccions oposades dera coalicion pera quau se presenten. Era Union Popular Aranesa que n'ei eth cas mès singular: democrates de tostemp tamb psèudoreaccionaris jos eth madeish tet entà arténher ua parcella de poder. D'un aute costat trobam liberau-nacionalistes-aranesi jos eth paraigua deth socialisme; quauqu'uns d'erí, d'aguesta ideologia sonque n'auíen entenuit era nomenclacion e mèsleu les creau maufidança. O en equip de Barrera, a on trapam aranesistes convençudí entorats de negociants, es quaus an hèt dera politica sonque un canau entà auer influéncia entà hèr sòs. Toti es partits an es sòns aonorables e con-

seqüenti militants, maugrat qu'ua preocupanta majoritat son arribistes e especuladors capables de véner Aran e sa mair per ua *poltrona* de poder e influéncia.

Eth papèr dera premsa

En tota societat democratica era premsa auem un papèr d'acompanhament deth jòc politic, mès non pas entà restar ath marge senon entà exercir prohondament era fon-

delà i a agut un premeditat jòc lord entà eliminar deth mercat er unic diari en lengua aranesa de tota era istòria d'aguest país.

Competéncia desleiau en mercat peth departiment gratuít deth 'publireportatge' deth sindic jos era nomenclacion d'*Aué*, que passe per èster premsa aranesa e qu'en realitat ei publicitat convergenta de sindicatura, en tot enlòrdir eth digne camin qu'auie representat er *Avui* coma òbra collectiua de comunicacion catalana e qu'ara hè eth jòc ath politi-

institucionau hèt e pagat tamb sòs publics que acabe siguent publicitat electorau. Veiram com acabe.

Mès tanben calerà veir com acabe e comence aciu. Periodistes deth diari de Lhèida *La Mañana* confeccionen materiau escrit sus era òbra de Sindicatura entà èster editat peth Conselh.

Per diuersi canaus auem sabut qu'era edicion dera òbra s'amie entà deuant. Segur que correctors e redactors i an trabalhat e ath delà an generat ua facturacion qu'acabaram pagant toti.

Serie insolit qu'en plia campanha electorau quinsevolh institucion dera Val sagèsse de despèner ne un sò des arques publiques entà pagar propaganda electorau partidista.

Eleccions europèes

En cambi, contraste era deishadesa deth Conselh, que non a moigut ne un solet dit entà dar informacion ath ciutadan d'Aran sus es eleccions europèes.

Es nòstes enquèstes d'intencion de vòt e de coneishement de çò que se vòte da uns indèxs plan baishi de coneishement de ce que se vòte en clau

europèa e non cau ne dèder que se desco-neish absolutament entà que servís un Parlament Europèu per Aran.

Segurament en aguest tèma toti es grops politics ne son responsables e an deishat es europèes coma question que mos resolveràn es de dehòra. Totun, contraste tanta deishadesa tamb era actitud occitanista e europeista qu'es propagandistes deth senhor Barrera an hèt.

Er exemple Barrera

En tot çò qu'auem expausat eth dia abantes de començar era campanha, maugrat que hèsque 'gatalheues', per fòrça qu'a d'agradar a Carlos Barrera. Perque en aguest diari non mos talham ne un pèu tà dèder es causes peth sòn nòm. E com quauque viatge li auem entenuit a dèder ar actuau sindic, son deth sòn agrat aguestes actituds clares e des quaus se hè comprometença per escrit, maugrat qu'eth non i sigue d'acòrd. Donques, en tot seguir eth sòn exemple, aciu demoren es nòsti comentaris per se se'n va, entà que rèste escrit; o, per se guanhe, entà que comence ua naua amistat.

**Que guanhen es servidors d'Aran.
ETH DIARI non vòte.**

cion de cronistes de tot, tant des accions productives com d'aqueres que s'aparten escandalosament dera legalitat e deth jòc democratic.

E encara mès era premsa aranesa, ei a dèder, era que se hè des d'Aran, entà Aran e ena lengua naturau deth país, açò ei, er aranés. Qu'auem tanben ua auta foncion, era de contribuir ath foment der aranés e ara creacion d'un espaci nacionau de comunicacion aranés, ei a dèder, crear tant es bases entà recuèlher çò de noticable coma prebotjar eth mercat entà qu'eth legedor, en un acte naturau de croma, arribèra ara sua premsa.

Tot açò i a quaque sector politic que non ac a entenuit o ac a entenuit tan ben qu'ac a volgut dinamitar sistematicament.

Barrera e ETH DIARI

Er actuau sindic Barrera ei eth responsable politic dera accion mès bastrussa que jamès s'a hèt contra un diari d'ua minoria lingüística des dera madeisha minoria.

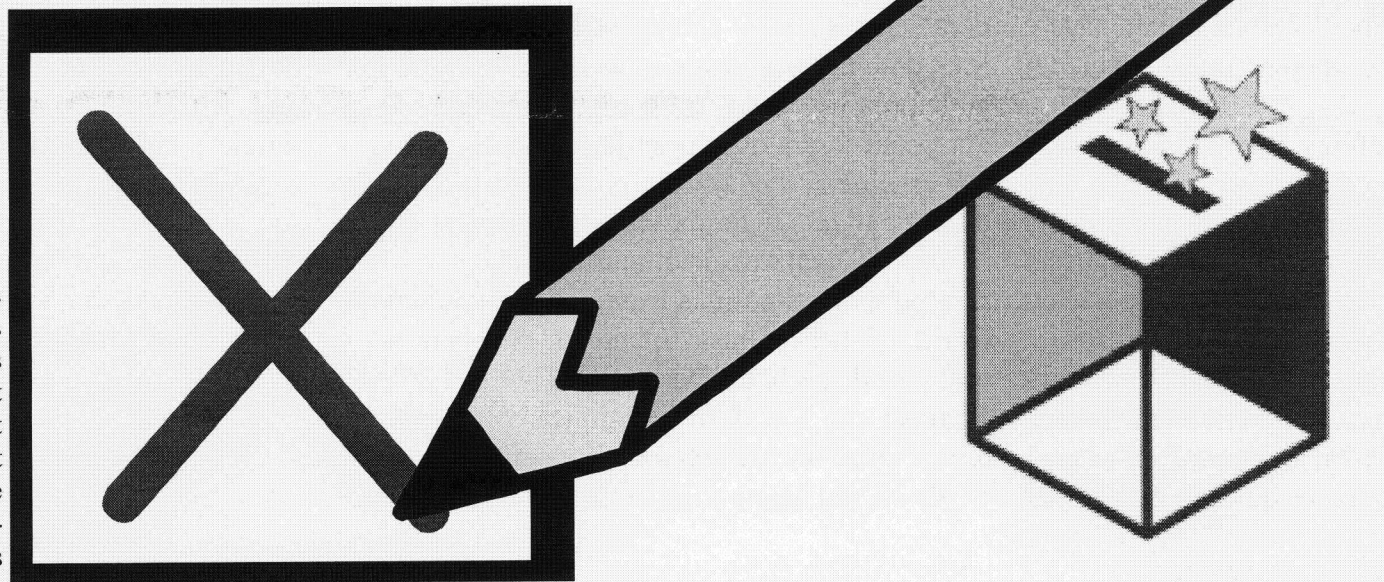
Aué qu'ei eth darrer dia d'aguesta legislatura der actuau sindic; comence era campanha electorau e se poderie dèder qu'eth sindic n'ei en foncions. Per tant, ei era ora de hèr bilanç e d'aguesta casa sonque podem dèder que non solet i a agut un bloquèg sistematic tara premsa que representam, senon qu'ath

quèg mès escandalós. Cap periodista professionau non pòt admèter era trufandisa d'aguest panflet deth senhor Barrera.

Mès ath delà, des de Sindicatura s'a blocat tota sòrta d'ajuda institucionau enquiath punt que s'a negat ara premsa aranesa tot tipe de campanha institucionau tamb anoncis, per exemple, entà informar sus era òbra de govèrn. S'a dat importantes somes per part dera administracion publica catalana en publicitat que, d'ua manèra volguda a discriminat eth nòste miei. Inclús, un des responsables deth tèma ena administracion catalana, eth senhor Duarte, se passejaue per Aran hènt costat a un acte culturau digne e legitim dera presentacion d'un libre, mès qu'acabe siguent indigne perque s'utilize coma publicitat electorau caperada en lòc de hèc com ua accion d'un candidat tà ua alcaldia.

Eth sindròme Grau en Aran

Ena Val se produsís çò que ja se coneish en mon dera comunicacion coma "sindròme Grau". Josep Grau ei er actuau baile de Mollerussa e se presente tara reeleccion; ath delà ei president dera Deputacion. Grau s'a trapat qu'era fiscalia l'investigue entà veir se i a agut mauversacion de hons ara ora de regalar un libre as ciutadans qu'explicau part dera sua òbra de govèrn. Ei a dèder, un libre

Ei un hèt nòste; se pòrte ena sang. De petiti toti l'auem agut, es uns mèns grana, d'auti mèns petita, uns i jogàuem per tot e d'auti sonque ena escòla. Ère un tèma de mainatges, es mainades non i auien tanta inclinason; inclús quauqu'ua mos didie qu'ère era soleta causa que sabíem hèr; mèns nosati seguíem tamb era tot eth dia. N'i a de colors, de peludes e pelades, de totes es midas, elastiques, entà jogà-i sus era potja o tamb ua paret, nacionaus e estrangères e inclús se pòden tocar tamb era man o tamb eth pè, o tamb diuèrsi e desparièrs utissi. Mos hèm grani e mos seguís agrandant; tot eth país ne parle. Es que la tòquen ben son autentic idòls e es que la hèn entrar son entroniza-

di. A viatges pensi que non n'i a per tant e qu'ei ridicul que presidents, executius, parlamentaris e nautes personalitats poguen discutir publicament eth hèt de se a entrat o non.

Inclús i a mieis de comunicacion pendent d'era, e aumplissen planes e planes en tot parlar e argumentar era enòrma importància d'aguest hèt tath país. Es televisions apòrten sacs de bitlhèts entà poder veir pòga pòc, a plaser, com la tòquen entre diuèrsi òmes, e i a expèrti que diden s'ac hèn ben o non son pro fins.

Quan vò entrar es carrèrs se ueden, es botigues non venen, es restaurants non trabalhen e enes cinèmas e teatres non i a arrés. Ei ua lhocaria collectiua que mos pòrte a pen-

sar que toti amassa mos auem tornat un shinhau hòls, perque non ei credible qu'ua soleta pilòta mos hèsque anar a toti coma lhòcos.

E çò de mèns impressionant qu'ei eth plan diuèrs repertòri d'expressions que hèn a servir aguesti nòbles e esforçadi professionaus dera pilòta: "no ha querido entrar" (açò qu'ac cau díder en castelhan o en neerlandés), "el fútbol es así", "tengo una mala racha", "lo daremos todo en el campo". E son uns grani professionaus e reament esforçadi pr'amor qu'an de suportar banh e massatge eth deluns, dues ores d'entrenament es dimars, dimèrcles e dijaus, ua leçon tactica tamb vidèu eth diuèndres e s'an de concentrar dissabte entà poder trabalhar ua ora e mieja

eth dimenge. "Mès se non an ne hèstes, açò ei inuman e va en contra des *uman rights*".

M'imagini eth dia que jo m'enganhi en trabalh e li diga ath mèn cap: "guardatz, non s'a enviat era convocatòria perque es sagèths non an volgut entrar; eth trabalh qu'ei atau e jo è ua mala *racha*, mèns pensetz que dimenge ac 'darè' tot en burèu perque senti molt es colors". Er acomiadament possiblement serie procedent, mèns auem d'entèner que non ei pas çò de madeish, pr'amor que jo non sò un gran professionau.

Miquel Campà

COMENCE ERA HÈSTA ELECTORAU'99

Ara vista dera presentacion des tan desirades candidatures entàs eleccions municipaus e deth Conselh Generau, demorè un shinhau desencantada.

Encara que quauqui politics agen volgut presentà-les coma "renovadores", era vertat ei que, ena sua majoria, tornen a èster formades pes senhors de tostemps que semble qu'an arthenhut aguesta responsabilitat en tot hèr un concors-oposicion hè dejà un ans e an era plaça en propietat.

Ei clar que laguens d'aguestes 'places en propietat', entà jo i a quauques preferéncias positiues, mèns, coma toti ac haríem, demorarè en silenci entad aguest respècte pr'amor qu'ei çò mèns sensat

e corrècte, s'auem en compde eth concèpte que dera democràcia s'a en mon politic d'Aran...

Mès creigui qu'aguest còp es eleccions auràn un aire fòrça divertit e entretengut. Per qué? Donques pera forma qu'aguest diari a de hè-mos arribar es diuèrsi eveniments politics qu'a compdar d'ara s'amiaràn a tèrme en nòste territòri (coma mòstra ETH DIARI de dimars 25). Ua auta causa serà qu'as nòsti politics les agrade o non aguesta forma de hèr premsa totaument democratica e bric partidista; ei a díder, APOLITICA TOTAU. Ja auem ena Val d'Aran critiques de premsa escrita diària tipe *El Informal* o setmanau coma *CQC -Caiga quien caiga-* de Tele 5. Per cèrt,

tamben son dus programes totaument apolitics! Veiram a toti es politics aranesi en rondèu d'Aran en tot sajar de torejar es sòns enemics. Sonque demanaria ua causa: que non i age massa sang! Es ciutadans deth carrèr èm cansadi de veir e escotar tostemps çò de madeish, sustot quan son es madeishi de tostemps es qu'ac hèn. Au donques, que comence era hèsta e demoram enquiath dia 14 de junh entà conèisher es politics que gesseràn pera pòrta grana!

Paloma Puche

ETH DIARI

SE JAMÈS T'AS
DEMANAT COM AJUDAR ARA GENT D'ETH DIARI
NON AC DOBTES . HÈ-TE SOSSCRIPTOR
QU'EI AJUDÀ-MOS DE VERTAT
PERQUE AUER SOSSCRIPTORS ARA REPRESENTE
CAPITALIZÀ-MOS ECONOMICAMENT ENTÀ NON
DEPÈNER D'ARRÉS E CONTINUAR SIGUENT UA
PREMSA INDEPENDENTA E PLURAU

SOSCRÍUE-TE AUÉ MADEISH!

Telefon **619294159**

SOSCRIPCION

Prètz: **19.720 ptes IVA includit.**

Includís: Soscripcion annau
(diari , mèns 5 especiaus).

Distribucion en casa o recuelhuda
en quiósc.

Dehòra dera Val d'Aran

Enviament per corrèu: 7.400 ptes.

AGUEST EI UN ESPACI A ON I PÒT AUER ETH SÒN ANONCI. TRUCATZ-MOS E MOS L'ENCOMANATZ, NOSATI LI HARAM ERA COMPOSICION GRAFICA, ERA TRADUCCION E TOT AQUERÒ QUE CALGUE, PETH MADEISH PRÈTZ. CADA MODUL (6,8 cm x 5 cm) A UN PRÈTZ DE 3.000 PESSETES MÈS IVA. TELEFON 973 64 17 72

Edite ETH DIARI
Família Colomines
Centre d'estudis VIVÈNCIA ARANESA:
Aula Euròpa des Pirineus (Val d'Aran)
Carrèr Doctor Manel Vidal
locau num.5
(Darrèr edifici/ Ath cant der Espitau)
25530 Vielha-Val d'Aran
Telefon: 973641772
Fax: 973640871
E-mail: vivenciaaranesa@ctv.es

Editor e director : Joan-Ramon Colomines-Companyans.
e-mail: jrcc@apdo.com

Informatica e dessenh: Marc Colomines i Nadal.

Equip de correctors: Pilar Barés e Xavier Gutierrez.

Equip comerciau: Ramon Agulló i Teixidor.

Impression: Xerox's Document Center 220 ST d'ETH DIARI
en Vielha. Tirada: 1000 exemplars.